

RESSENYA

EL TEATRE D'AFICIONATS A LA BISBAL: UN SEGLE DE VIDA

PEP VILA

Susanna Parals i Maria Dolors Figueras, *El teatre d'aficionats a la Bisbal: un segle de vida*, col·lecció "Fontanetum" 3, Ajuntament de la Bisbal, 1997, 246 p.

La sisena edició del Premi Pere Lloberas de recerca, que ja ha arribat a la novena convocatòria i que amb tant d'encert promou i difon l'Ajuntament de la Bisbal, va correspondre el 1994 a un projecte que feliçment avui s'ha convertit en realitat; un llibre ben fet i acurat, que estudia un tipus de teatre menor, modest, sovint menysvalorat pels lectors i per la crítica, que avui és objecte de ressenya en aquestes pàgines. Teatre d'aficionats que —no ho oblidem— promovien i encara treballen directors, escenògrafs, guionistes i actors que s'esforcen en l'anonimat; gent despresa, amb pocs mitjans, que compaginen aquest neguit amb d'altres empreses més lucratives, que de segur no comporten ni la meitat de la màgia afegida que suposa viure el fet teatral amb plenitud. Tots aquests quadres d'amateurs o aficionats, que assagen per vocació i que duen a dins el verí del teatre, que reinverteixen els possibles guanys en una altra obra, són dignes del nostre reconeixement.

El teatre com a espectacle de masses, escola de modes i costums, reflex d'una societat complexa i molt estratificada, tingué un gran predicament durant tot el segle XIX i bona part del XX fins a l'arribada del cinema, més tard la televisió, i l'aparició als anys seixanta d'una emergent societat de consum que tenia altres hàbits i necessitats col·lectives. Un teatre en el qual els corrents i les influències, els gèneres, la llengua, l'estatus de l'actor, els locals

i les obres han evolucionat paral·lelament als canvis, de vegades traumàtics, que ha sofert la nostra vida col·lectiva.

El 1865, Pedro Martínez Quintanilla, cap de la secció d'estadística provincial, explicava en el seu llibre *La provincia de Gerona. Datos estadísticos* (Girona, impr. de F. Dorca, 1865), a través d'un complet quadre sinòptic, la situació del teatre a la província. El 1863, hi havia en funcionament 14 teatres estables, que sumaven 6.129 localitats, en els quals es van estrenar 504 obres. Un d'aquests locals, amb una cabuda per a uns 500 espectadors, estava situat a la Bisbal. El teatre d'aficionats que divulgava sainets i entremesos, teatre passionístic, que es consumia al marge dels escenaris fixos, més o menys autoritzats, no queda enregistrat enlloc.

Susanna Parals i Maria Dolors Figueras estudien un segle de teatre d'aficionats a la capital del Baix Empordà; una escena rica i variada que amb pocs mitjans i sense una excessiva professionalització, al marge dels circuits estables d'aquella època, servia d'entreteniment a un públic que freqüentava les entitats, els cercles, els ateneus, les mútues i altres centres recreatius i benèfics tan presents en la nostra vida col·lectiva d'abans, com ara L'Escut Emporità, l'Ateneu Pi i Margall, el Foment Catòlic, el Centro Republicano, Els Rossinyols de les Gavarres, etc. El tràgic desenllaç de la Guerra Civil provocà l'esfondrament d'unes entitats, i el naixement d'unes altres, diferents pel que fa als objectius que perseguïen, servides per unes noves generacions deleroses de consolidar una afició que molts bisbalencs portaven a la sang, que es va aixoplugar al Foment Catòlic, l'Agrupación Ciclista Bisbalense, l'Aliança Bisbalenca, etc.

Gairebé cada entitat tenia la seva secció dramàtica, de la qual s'estudia la petita història, els papers que hi feien els directors, actors i actrius, els preparatius de la posada en escena, la periodicitat de les representacions, etc. Sóc conscient que el material que les dues autores han recollit els ha suposat un gran esforç de documentació. A través d'aquestes pàgines, podem apreciar els gustos i preferències d'un públic que buscava distracció, el paper d'unes entitats que feien cultura, que portaven a les viles les obres que havien tingut un gran ressò a Barcelona o a altres capitals de província.

Aquest llibre no és un simple enfilall de noms i de dates. S'hi ha procurat fer una història, amb una escollida il·lustració gràfica, que, com és obvi, presenta uns límits geogràfics molts precisos, els de la vila de la Bisbal. En algunes èpoques de crisi social, el teatre d'aficionats ha estat gairebé hegemònic. Recordem els anys quaranta amb les representacions de passions i pasto-

rets. A través d'un annex molt complet, podem reconstruir el dia a dia de totes aquestes escenificacions: data de representació, obra, autor i local, quins eren els autors i les obres preferides del gran públic, etc.

Posats a demanar, m'hauria satisfet que les autores haguessin redactat unes conclusions més generoses, o bé que en acabar aquest recorregut per tantes i tantes temporades de teatre hi figurés un capítol que recollís d'una manera més sistematitzada moltes de les encertades afirmacions que desgranen en diversos apartats. Crec que es podia treure més suc de la rica documentació que aporten. Dins aquest panorama teatral, calia sospesar el valor d'algunes traduccions, el pes de les llengües que entren en el joc escènic; avaluar quins eren els clàssics de la societat bisbalenca, la freqüència dels gèneres; determinar el grau de conservadorisme o de revulsiu que presenten alguns d'aquests títols. Per regla general, el teatre d'aficionats sol ser conservador perquè no arrisca. Només busca entretenir, satisfer l'espectador ni que sigui amb una escenografia sumària. Encara no sabem tampoc quin era el cànion dramàtic català en les diverses etapes de la nostra història teatral moderna; com es feia la connexió d'aquesta dramaturgia d'expansió local amb la que es vivia en aquell moment a la resta de Catalunya, Espanya i Europa. S'ha d'acabar de perfilar el tipus de públic que fomentava i sostenia aquest teatre que no satisfia els qui tenien d'aquest art un concepte rigorós, encara que potser, segons on, no hi havia gaire res més per triar.

A partir de l'annex que presenten, es podia haver confeccionat una segona llista amb aquells autors i obres més dinàmics i de consum que repeteixen a la cartellera una i altra vegada; veure quines eren les actituds mentals i preferències del públic de la Bisbal. Cada obra que puja a un escenari es pot reinterpretar en funció de la ideologia de l'època. Ens adonem, per exemple, que, després del 1939, els autors més significatius d'abans de la guerra són bandejats dels nostres escenaris.

En tot cas, aquestes consideracions no invaliden la vàlua d'aquest treball, que ens sembla molt útil i necessari. El dia que tinguem una història nacional del nostre teatre, estudis com ara aquest seran encara més ben valorats, perquè, emmarcats en una tradició que es dona amb més o menys fortuna a tot Catalunya, forneixen el llevat d'una activitat dramàtica vocacional a la qual no s'ha donat la importància que es mereix.